

УРОК 1

Розминка

З'ЯСУЙ ЗНАЧЕННЯ ТАКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ:

Зарубати
на носі

1

Водити за
носа

2

Кіт у мішку

3

Орфографія. Апостроф

п'ять

,

Ставимо після Б, П, В, М, Ф
перед Я, Ю, Є, Ї

Правило
№1

[МАВПЯЧИЙ]

?

СОЛОВ'І

Орфографія. Апостроф

Правило №2

Якщо перед тим місцем, де **чисто теоретично** повинен стояти апостроф, йдуть підряд два приголосних звуки (крім звука **р**), то апостроф **НЕ ставиться!**

АПОСТРОФ

ВИНЯТКИ:

<u>С</u>ВЯТО	<u>Т</u>ЬМЯНИЙ
<u>Ц</u>ВЯХ	<u>М</u>ЕДВЯНИЙ
<u>ДЗ</u>ВЯКНУТИ	<u>Д</u>УХМЯНИЙ
<u>Р</u>ІЗЬБЯР	<u>М</u>ОРКВЯНИЙ
<u>М</u>ЕРТВЯК	<u>Р</u>УТВЯНИЙ
<u>М</u>АВПЯЧИЙ	<u>Г</u>ОРОХВЯНИК

АЛЕ!

Якщо один із тих приголосних звуків, що стоять підряд, це звук [р], **апостроф ставиться!**

Наприклад: **торф'яний, черв'як, верф'ю, арф'яр**

Орфографія. Апостроф

Правило №3

Після звука [р] перед **я,ю,є,ї** апостроф ставимо, якщо чуємо тверду, роздільну, йотовану вимову:

На узгір'ї кур'єр з матір'ю побачили пір'я, сузір'я та бур'ян.

Після звука [р] перед **я,ю,є,ї** апостроф не ставимо, якщо чуємо м'яку неподільну вимову.
Напр.: гарячий, рясний, буря, буряк, порятунок, рюмсати, Рєпін.

Правило №4

Лук'ян, Лук'янець,
Лук'яненко,
Лук'янівна,
Лук'янович,
Лук'янівка,
Лук'янівський,...

Орфографія. Апостроф

Роз'ятрити?

пі

,

яремний

д

Апостроф ставимо на стику **префікса** та **кореня**, якщо останній починається на **я,ю,є,**

ї:

без'язикий, від'єднати, з'ясувати, над'їдений, над'ярусний, роз'ятрити, дит'ясла, пан'європейський, транс'європейський.

СТАВИ

В іншомовних
словах

НЕ

Б'єр, комп'ютер, п'єдестал,
інтерв'ю, прем'єр, торф'яний,
к'янті, миш'як, Рив'єра,
Монтеск'є, Руж'є ад'юнкт,
ад'ютант, ін'єкція,
кон'юнктивіт, кон'юнктура,...

Бязь, бюджет, бюро, пюпітр,
мюрид, фюзеляж, кювет,
рюкзак, рюш, Барбюс,
Бюффон, Вюртемберг,
Мюллер, Гюго, Рюдберг,...

Практи

Завдання 1. *Перекладіть слова українською мовою, запишіть*

Взгорье, вьючный, Юрьев, Репин, мясорубка, Хьюстон, мясистый, мелочь, каменистый, съест, семья, двухъярусный, Арефьев.

Завдання 2. *Уставте, де потрібно, апостроф*

Перед...осінній, п...яльця, чер..вяк, дзв..якнути, Дерев...янку, зв..язувати, цв..ях,
св..ято, присв...ята, б..юро, хлоп..я, бар..єр, бур...ячиння, бур..ян, бур..як,
Примор..я, мор..я, необ...їжджений, кур..єр, Валер...ян, В..язьма, сер..йозний,
узгір..я, валер...янка, пам..ять, Робесп..єр, б...язевий, перм...як, моркв..яний, м..
ясний, в...йокнути.

Г практик

Завдання 3. Від поданих слів утворіть прикметники

Дерево, мед, Різдво, морква, бруква, олово, дрова, риба, трава, кров, лижва, торф, мавпа, камінь, мавпа, рута, присвята, сурма, солома, зоря, торф.

Завдання 4. Утворіть слова за допомогою преф іксів (об-, з-, роз-, під-, від-)

Їхати, юдити, ятрити, їсти, юрба.

Завдання 6. Розподіліть слова на два стовпчики: ті, що пишуться з апострофом, та ті що пишуться без апострофа

П...монт, ал...янс, б...юст, жираф...ячий, Х...юстон, Лавуаз...є, авен...ю, автопавіл...йон, прем...єра, батал...йон, бл...юз, г...яур, бл...юмінг, модел...єр, бутон...єрка, б...юро, мад...яр, б...язь, д...юшес, вал...юта, прес-пап...є, ін...єкція, пан...європейський, п...юпітр, Пхен...ян вар...єте, В...єтнам, вол...єра, дез...інформація, кон...юктивіт, дос...є, дубл...яж, Н...юфаундленд.

ЗН

Завдання 16 з 58

Апостроф на місці пропуску треба писати в усіх словах рядка

- А** зім..ятий, реп..ях, жираф..ячий
- Б** матір..ю, між..ярусний, бур..ячок
- В** з..єднати, кур..йозний, міжгір..я
- Г** тім..я, розв..язання, св..ятковий
- Д** кав..ярня, черв..як, медв..яний

Завдання 13 з 58

Апостроф треба писати на місці пропуску в усіх словах рядка, ОКРІМ

- А** розм..якнути, бультер..єр, Лук..ян, різнобарв..я
- Б** рум..янець, кон..юнктивіт, інтерв..ю, В..єтнам
- В** відв..язати, дит..ясла, бар..єрний, Аліг..єрі
- Г** солов..їний, Мін..юст, інтер..єр, між..ярусний
- Д** подвір..я, об..єднання, пів..юрти, пів..Європи

Завдання 1 з 58

Апостроф треба писати на місці всіх пропусків у рядку

- А** черв..як, надвечір..я, кав..яр
- Б** верхів..я, миш..як, сер..йозний
- В** грав..юра, з..юрмитися, арф..яр
- Г** сузір..я, під..їхати, духм..яний

Неоднозначних запитань, пов'язаних із новим правописом, НЕ буде!

$$2 \cdot 6 =$$

Розв'яжи прості

прикладні

$$42 : 6 =$$

$$20 - 2 =$$

$$1 + 17 =$$

$$22 : 2 =$$

Розшифруй за відповідями до прикладів
СЛОВО

Аа 1 <i>Аа</i>	Бб 2 <i>Бб</i>	Вв 3 <i>Вв</i>	Гг 4 <i>Гг</i>	Гг 5 <i>Гг</i>	Дд 6 <i>Дд</i>	Ее 7 <i>Ее</i>
-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

ІМЕННИК

<i>Ус</i>	<i>Лет</i>	<i>Ту</i>	<i>Тур</i>	<i>Лх</i>	<i>Уль</i>	<i>Уч</i>
Шш 29 <i>Шш</i>	Щщ 30 <i>Щщ</i>	Ь 31 <i>Ь</i>	Юю 32 <i>Юю</i>	Яя 33 <i>Яя</i>		

Морфологія.
Іменник

Предмет, особа, істота, явище

ХТО?

Рід, число, відмінок

Морфологія. Іменник

Стіл – він мій; **чол.р.**

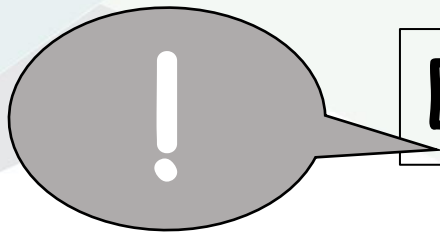

Картина – вона моя; **жін.р.**

Дзеркало – воно моє; **сер.р.**

Морфологія.
Іменник

Біль - чол.р.

Доберіть до поданих іменників слова з довідки, узгоджуючи їх в роді

**Собака, нежить, каніфоль, вуаль, нехвороц, ступінь,
ступінь, дріль.**

Слова для довідки: добрий, сильний, твердий, чорний, зелений, перший,
математичний, гострий.

Морфологія.

Ім'єник

Чоловічий рід

Біль, дріль, тюль, толь, запис,
напис, опис, підпис, рукопис,
перекис, живопис, собака, Сибір,
ярмарок, Дніпро, продаж, накип,
кір, степ, степінь, ступінь,
полин.

Жіночий рід

Антресоль, бандероль, газель,
вуаль, каніфоль, мігрень,
нехворощ, папороть, путь,
розкіш, фланель.

Морфологія.
Іменник

Назви професій - чол.р.

Інженер Марина, оператор Тетяна, режисер Оксана

Дитинчата людей та тварин - сер.р.

Хлоп'я, дівча, левеня, зайченя, слоненя, горобеня

Рід незмінюваних іменників

Назви осіб	Належать до іменників: <ul style="list-style-type: none">• жіночого роду, якщо позначають особу жіночої статі;• чоловічого роду, якщо позначають особу чоловічої статі	<i>елегантна місіс, поважна фрау, військовий аташе, шанобливий кюре</i>
Назви тварин	Належать до іменників чоловічого роду	<i>кумедний шимпанзе, розумний какаду, маленький колібрі</i> Але: <i>цеце (муха), івасі, путасу, фугу, гурами (назви видів риб) — жін. рід</i>
Назви неістот	Належать до іменників середнього роду	<i>тепле кашне, різноманітне меню, швидкісне шосе</i> Але: <i>кольрабі (капуста), салямі (ковбаса), гінді, бенгалі, пушту, урду, фарсі, ідіш, есперанто (назви мов), авеню (вулиця), бері-бері (хвороба), боржомі (вода), страдиварі (скрипка) — жін. рід; торнадо, сироро, грего, памперо, майстро (назви вітрів), пенні (грошова одиниця), сулугуні (сир), шимі (танець), кабукі (театр) — чол. рід.</i>
Географічні назви	Належать до іменників того роду, який мають загальні назви географічних об'єктів співвідносних із власними назвами	<i>повновода Конго (річка), зруйноване Нагасакі (місто), урбаністичний Нью-Джерсі (штат)</i>
Абревіатури	Належать до іменників того роду, який має стрижневе (опорне) слово абревіатури	<i>пильна СБУ (Служба безпеки України), столичний ВНЗ (вищий навчальний заклад), українське МНС (Міністерство надзвичайних справ)</i>

Чернігів

місто = сер.р.?

Hi!

Чернігова, Чернігову -
змінюється, отже це
правило не
застосовуємо

Кінь в пальті з пляшкою ситра

Морфологія.

Іменник

Вправа.

З'ясуй рід іменників

Ваніль, каніфоль, пропис, бридж, поні, абажур,
папороть, Сибір, Псалтир, жирандоль, гуаш,
нероба, дриль, Аерозоль, скрижаль, туш, дівча,
кужіль, шагрень, перекис, ярмарок, шампунь,
Онтаріо, цвіль, фенхель, путь, консоль, мігрень,
бязь, бешамель, полин, жаднюга, кашне.

ЗН

О

Правильно узгоджено прикметник з іменником

- А** далека путь
- Б** десятикова дріб
- В** наукова ступінь
- Г** нестерпна біль
- Д** хронічна нежить

До одного роду належать обидва іменники рядка

- А** Сімферополь, Сибір
- Б** рукопис, магістраль
- В** ательє, маестро
- Г** лібрето, колібрі
- Д** тюль, Охтирка

Морфологія.

Ім'ячник

Називний - хто? що?

немає - кого? чого?

даю - кому? чому?

бачу - кого? що?

пишаюся - ким? чим?

сиджу - на кому? на чому?

Кличний

Кличний відмінок

Слова на **-а**

Маша - Машо,
Микола - Миколо

Слова на **-я**

Юлія - Юліє
мрія - мріє

Слова на **-й**

Андрій - Андрію
добродій - добродію

Зменшено-
пестливі назви

Валя - Валю
Даня - Даню
Ганнуся - Ганнусю
Бабуся - бабусю

Інші чоловічі
імена на **-я**
Людвіг - Людвігу
Степан - Степане

Морфологія.

Іменник

Загальні назви

Власні назви

Чоловічі імена

Жіночі імена

бабусю	однокласнику
батьку	однокласнице
боксеру	офіцере
брату	офіціанте
	офіціантку
водію	
	пане
голову	пані
	перекладачу
депутате	подругу
директоре	президенте
дівчину	продавцю
дідусю	професоре
добродійку	
добродію	сестро
доню	сину
дочку	синку
друже	спортсмене
дядьку	старосто
	студенте
журналісте	студентку

Анатолію
Андрію
Арсенію (Арсене)
Артемію (Артеме)
Антоне
Афанасію
Богдане
Борисе
Василію
Валерію
Вікторе
Віталію
Володимире
Всеволоде
В'ячеславе
Геннадію
Григорію
Дмитре
Євгенію (Євгене)
Іване
Ілле

Аліно
Алло
Анастасіє
Валеріє
Віталіно
Вікторіє
Віро
Валентино
Галино
Ганно
Жанно
Євгеніє
Інно
Ірино
Катерино
Ксеніє
Ларисо
Лесю
Людмило
Ліно
Любове

завідувачу
заступнику
козаче
консультанте
лаборанте
лейтенанте
лікаря
маляре
мамо
матусю
медсестро
мере
мільйонере
міністре
музиканте

сусідко
сусіде
тату
татусю
тенісисте
товаришу
ученице
учителько
учителю
учню
футболісте
школярє
школярко
хлопче

Костянтинє
Леоніде
Максимє
Матвію
Микито
Миколо
Михайле
Назарє
Олександрє
Олексію
Олегу
Петре
Павле
Романє
Сергію
Тарасє
Федоре
Юрію
Ярославе

Майє
Маріє
Марино
Надіє
Наталіє (Наталю)
Нелю
Ніно
Олено
Олександро
Ольго
Оксано
Романо
Софіє
Світлано
Таїсіє
Тетяно
Тамаро
Уляно
Юліє

Запам'

Імена по батькові. Прізвища

-ович, -йович

Андрій+ович=Андрійович
Олег+ович=Олегович

АЛЕ! Григорович, Ілліч, Якович
Миколайович/Миколович,
Савич/Савович, Кузьмич/Кузьмович,
Лукич/Лукович, Левович/Львович,
Хомич/Хомович

-івна, -ївна

Сергій+івна=Сергіївна
Ігор+івна=Ігорівна

АЛЕ! Григорівна, Іллівна, Яківна,
Миколаївна/Миколівна, Левівна/Львівна,
Кузьмівна, Савівна, Хомівна

Чоловічі на -ко та приголосний
ЗМІНЮЮТЬСЯ, жіночі - **НІ**

Н. Олена Довбуш-Косенко	Олег Довбуш-Косенко
Р. Олени Довбуш-Косенко	Олега Довбуша-Косенка
Д. Олені Довбуш-Косенко	Олегу Довбушу-Косенку (-ові)
Зн. Олену Довбуш-Косенко	Олега Довбуша-Косенка
Ор. Оленою Довбуш-Косенко	Олегом Довбушем-Косенком
М. на Олені Довбуш-Косенко	на Олегу Довбуші-Косенку (-ові)
Кл. Олено Довбуш Косенко	Олеже Довбуше-Косенку

Морфологія. Іменник

Утвори імена по-батькові

Ілля -

Микола -

Микита -

Ілько -

Анатолій -

Євгеній -

Євген -

Юрій -

Геннадій -

Провідміняй прізвища

Іван Карпенко-Карий

Григорій Сковорода

Ліна Костенко

Морфологія. Іменник

Інше про іменник

Стаття, статтю, статті, АЛЕ статей

Татар, болгар, АЛЕ осетинів,
грузинів, монголів

Мам/мамів, губ/губів, баб/бабів

Радість - радістю,
Жовч - жовчю, АЛЕ
Сіль - сіллю, мить - миттю

Сльозами/слізьми,
Свинями/свиньми,
Штанами/штанями/штаньми,
Чоботами/чоботями/чобітьми

Листопаду (процес)-листопада (місяць)
Морозу (погода)-Мороза (прізвище)
Кавказу (регіон)-Донецька (місто)

Морфологія.

Завдання 6 з 58

Іменником є виділене слово в реченні

- А** Яке **добре** гостювання було завжди в бабусі!
- Б** З усіх іспитів він отримав **«добре»**.
- В** Мені давно не було так **добре** й затишно.
- Г** У нього було **добре**, щире серце.

Завдання 15 з 58

Помилку у відмінюванні іменника допущено в рядку

- А** розмова з Олегом Плющ
- Б** гаманець Мар'яни Грицив
- В** телефон Артема Сидька
- Г** зустріч з Ганною Гончарук
- Д** робота Данила Федоренка

Позначте відповіді:

- А** **Б** **В** **Г** **Д**

Завдання 16 з 58

Прочитайте діалог (цифри позначають номери реплік).

- (1) Вітаю, Миколо! Сто років тебе не бачив. Як справи, молодий чоловіче?
- (2) Доброго ранку, Валеріє Семеновичу, дякую, нівроку, а Ви як почуваетесь?
- (3) Непогано, друже, непогано, братику, ось тільки спину щось знову прихопило!
- (4) Поберегли б Ви себе, пане професоре, ще стільки справ попереду, не хворійте!
- (5) Гаразд. А тобі, добродію Гринчишин, зичу успішного захисту дипломної!

НЕПРАВИЛЬНО утворено форму кличного відмінка в репліці

- А** 1
- Б** 2
- В** 3
- Г** 4
- Д** 5

ЗНО

Завдання 2 з 58

Помилку в написанні імені по батькові допущено в рядку

- А** Валентинівна, Аркадіївна, Ігорівна
- Б** Васильович, Миколайович, Юрієвич
- В** Олексіївна, Дмитрівна, Олександрівна
- Г** Якович, Святославович, Анатолійович

Позначте відповіді:

- А** **Б** **В** **Г**

Рубрика «Слово — дня»

МЖИЧК

Дуже дрібні краплі
води, які насичують
повітря; дрібний
густий дощ; мряка

Синтаксис.

Види

речень

Тільки одна граматична основа (підмет і/або присудок)

просте

- двоскладне - односкладне

(є і підмет, і присудок)

- озн.-особ.
- неознач.-особ.
- узагал.-особ.
- безособ.
- називне

(є тільки підмет або тільки присудок)

- поширене - непоширене

(поширене - є другорядні чл.р., непошир. - тільки підмет і/або присудок)

- повне - неповне

(випущений член речення, найчастіше присудок)

- неускладнене - ускладнене

(звертання вставні слова/конструкції однорідні чл.р. відокремл.дод./означ./обст. уточн.чл.р.)

Дві або більше граматичних основи (підметів і/або присудків)

складне

Частини реч. з'єднує якесь коротке слово

сполучникове безсполучникове

складносурядне

Частини рівноправні, питання немає

складнопідрядне

Одна част. головна, інша залежна, є питання

з'

ясувальне
кого? до чого? чим?

означальн

який? який?

обставинне

- (місця
- часу
- умови
- причини
- мети
- способу дії
- порівнянн
- я
- допусту
- наслідку)

Синтаксис.

Розв'язання

1. Мама прийшла. - Мама прийшла, а тато ще працює.
2. Мама прийшла. - Прийшла нарешті.
3. Мама прийшла. - Стомлена мама прийшла.
4. Мама прийшла до квартири. - Мама раз - і в квартиру.
5. Стомлена мама прийшла. - Мама прийшла, стомлена від важкого дня./Мама прийшла і почала варити їсти.
6. Прийшла мама, яка була на роботі.
7. Прийшла мама, щоб зробити цю роботу.
8. Мама запитала, чи є що поїсти.
9. Мама прийшла, тато на роботі.

Синтаксис.

Речення

Вправа «Ворожіння по книзі»

Розгорни книгу на будь-якій сторінці.

Випиши в зошит перше речення, що привернуло твою увагу.

Спробуй дати характеристику цьому реченню за попередньою

таблицею.

ЗНО

Неповним є речення

- А** Згаяного часу і конем не доженеш.
- Б** По блакитному степу вороний вітер.
- В** Пахло колосом, стернями і волошками.
- Г** На прощання, милий брате. що сказати тобі?

Складним є речення

- А** Верби, схилившись над тихим Дінцем, розчісують коси зелені.
- Б** На заході ще жевріло небо, а в степу вже заходила ніч.
- В** Липневий день мандрує пішки, казки нашіптує малечі.
- Г** Пішла дорога то маленькими сосновими лісками, то болотами, то полями.

Поширеним є речення

- А** Ранок був свіжим.
- Б** Тиша ніби скло.
- В** Запахло медом.
- Г** Став накрапати дощ.
- Д** Три тополі обнялися.

Дякую за увагу!